

Trønder-fluisa

SJEFREDAKTØR OG ADM. DIR.: ARVE LØBERG

NYHETSREDAKTØR: ARNULF GOTVASLI, POLITISK REDAKTØR: JOHN ARNE MOEN
MAGASINREDAKTØR: HEIDI J. STIKLESTAD, UTVIKLINGSREDAKTØR: BJØRNAR TROMSDAL

Trønder-Avisa ble etablert i samarbeid mellom avisene Nord-Trøndelag (1919) og Inntrøndelagen (1897)

VIKTIG: En økende andel elveeiere bor eller har størsteparten av inntekten utenfor gården. Dette endrer også deres forhold til gården og dens ressurser. Eiendommens fritidsfunksjon blir viktigere på bekostning av næringsfunksjonen, skriver kronikøren, som mener dette kan skape konflikter mellom elveeiere og gi dårligere lakseforvaltning.

FOTO: ERLING KRISTENSEN

Lakseturisme – B-næring?

KRONIKK

Stian Stensland
Postdoktor, Universitet
for miljø- og biovitenskap, Ås

“
Utleie av
fiskeretter
må bli
lettere.”

Lakseturismen er landets eldste turistnæring og det beste eksemplet på kommersialisering av landbrukets utmarksressurser. Skal næringen utvikles må Regjeringen fjerne B-stempelet til «tilleggsnæringene» i landbruket, samt ta grep for å styrke lakseressursen, viser Stian Stensland i sin doktorgradsavhandling.

Hvert år nedlegges 2000 gårdsbruk i Norge fordi bonden får bedre avkastning på arbeidskrafta si utenfor landbruket. «Nedlagt» betyr i statistikken at eierne ikke driver tradisjonelt jord- og skogbruk i en slik skala at de får produksjonsstøtte. Et bruk der jorda er leid ut og eierne driver gårdsturisme regnes som nedlagt. Landsbygda er nå endret fra et sted for produksjon av mat og tømmer, til også å inkludere rekreasjon og konsum. Landbruksmeldingen fra 1999 understreket at utmarksressurser som jakt- og fiskeretter i større grad måtte kommersialiseres for å styrke bosetting, inntektsutvikling og sysselsetting i distriktene.

Forskningsprosjektet «Laks og verdiskaping rundt Trondheimsfjorden» viser at sportsfiske etter laks har betydelige ringvirkninger for lokaløkonomien i Gaul-, Orkla, Stjør- og Verdalen. Årlig fisker 30.000 fiskere i gjennomsnitt 10 dager hver i Trondheimsfjordelvene. Dette er en tredel av alt laksefiske i Norge. To av tre er tilreisende som trenger overnatting og andre tjenester. Motoren i det økonomiske systemet er fiskerne som legger igjen store beløp hos rettighetshavere,

turismeaktører og lokalsamfunn. I Trondheimsfjord elvene gir dette en omsetning på 338 millioner kroner.

Trondheimsfjorden er nå det viktigste området for sportsfiske etter laks i Norge. Elveeierne er godt organiserte og har tatt grep for å sikre laksestammene. Restriktive fangstkvoter skal sikre nok gytelaks i elva. Innføring av dag- og sesongkvoter gjør at de dyktigste fiskerne ikke lenger kan putte alt de ville klart å fange i frysen. Det gir flere laks i elva og bedre fangstjanser for andre fiskere. Man ser at mange fiskere nå frivillig gjenutsetter laks. I 2011 ble 20–42 prosent av all fanget laks i disse fire elvene gjenutsatt.

Trøndernes suksess skyldes også at laksefiskerne forlater regioner med stengte elver og redusert fisketid så som i oppdrettsintensive fjorder på Vestlandet. Usikkerhet om framtidig lakseoppgang og redusert etter spørsmål er nettopp hva elveeierne i Trøndelag anser å ha størst påvirkning på framtidig inntekt fra laksefiske. Tvilen minsker investeringsene i lakseturismen. Forhold som omhandler salg og organisering av fisket, har mindre påvirkning enn slike ytre faktorer.

En økende andel elveeiere bor eller har størsteparten av inntekten utenfor gården. Dette endrer også deres forhold til gården og dens ressurser. Eiendommens fritidsfunksjon blir viktigere på bekostning av næringsfunksjonen. Dermed blir den økonomiske utnyttningen av fiskeretten mindre effektiv eller fraværende. Resultat kan bli at en

mindre andel av fisket blir tilgjengelig i et åpent marked og hindrer utvikling av fisketurismen. Lokalbefolkningens adgang til fiske vil også svekkes.

Elveeierne har stor variasjon i lakseinntekt, kvalitet på fiskeretten, interesse og engasjement rundt lakseressursen. De færreste har tid, interesse og kompetanse til å utvikle et moderne fisketurismeprodukt. Elveeieren må vurdere egen ressursbruk og hva som gir størst avkastning i form av penger, fritid eller andre mål. Ingen utleie eller bruk av fiskeretten kan tilsynelatende være en god løsning for enkeltpersoner, men er ofte en suboptimal løsning for lokalsamfunnet fordi fiskeretten i stedet kunne vært leid av en nabo som ønsker å utvikle næringsvirksomhet. Manglende kommersiell utnyttelse medfører også redusert forståelse og evne til å investere i forvaltningen. Det kan skape konflikter mellom elveeiere og gi dårligere lakseforvaltning.

Å organisere mange korte fiskeretter til attraktive, lengre fiskevald kan by på problemer. Lakseloven åpner for inntil 10 års utleie av fiskeretter, likevel sliter ofte lakseturismeentreprenører med å leie mer enn 1–2 år av gangen. Slikt skaper usikre rammebetingelser, svekker investeringslysten og gir et dårligere produkt. Miljøverndepartementets pågående revisjon av lakseloven bør se på dette.

De samme elveeierne må leie ut jorda si for minst 10 år av gangen, nettopp

for å skape forutsigbarhet for leietaker. Innenfor jord- og skogbruket er det opparbeidet erstatnings- og forsikringsordninger ved avlings- og naturskader. Elveeierne på sin side må ta hele regningen om fisket reduseres eller stenges som følge av påvirkning fra lakselus og rømt oppdrettsfiske.

Ulikheten mellom tradisjonelle landbruksnæringer og nye næringer gir lakseturisme et B-stempel. I behandlingen av kommende landbruksmelding må politikerne diskutere en profesjonalisering av næringen gjennom å gjøre leie av fiskeretter lettere og mer forutsigbart. En innføring av minstepålegg for fiskevald for at eiendommene åpnes for fiske, vil kunne bidra til at flere fiskeretter blir tilgjengelig i et åpent marked, men også gi et bedre og mer variert fiske. Ordningen med minimum valdstørrelse er kjent fra elgforvaltningen.

En utvikling av grønt reiseliv og lakseturisme spesielt, forutsetter at næringa gis bedre status og rammevilkår. Det gjelder en harmonisering av lovverket knyttet til gårdens ressurser, slik at leie av fiske så vel som jaktretter blir lettere og mer forutsigbart. Styrking og gjenreisning av villaksbestandene er avgjørende. Her må elveeierne vise at de tar ansvar ved å sikre store nok gytebestander, samt verne om og restaurere fiskens leveområder. Så får myndighetene gjøre det som trengs for at oppdrettslaks, lakselus, kraftregulanter og gyro ikke ødelegger for villaksnæringa. Uten laks blir det stille i elvedalene våre.